

GLASNIK

**ARHIVA I DRUŠTVA ARHIVSKIH RADNIKA
BOSNE I HERCEGOVINE
XXXII/1992-93**

GLAS. ARH. DRUŠ. ARH. RADN. BOSNE I HERCEG.

GOD. 32/1992-93. STR. 1-144

SARAJEVO, 1993.

SLOBODAN KRISTIĆ

SAMIJA SARIĆ: "Jevrejska kulturna i druga društva u Bosni i Hercegovini 1885-1945." - REGESTA, Sarajevo 1995.

Početak 1995. godine u izdanju Državnog arhiva izašla je iz štampe knjiga Samije Sarić, arhivskog savjetnika "Jevrejska kulturna i druga društva u Bosni i Hercegovini 1885-1945."-REGESTA. Pored činjenice da se knjiga pojavila u ratno vrijeme u uvjetima koji nikako ne pogoduju ovoj vrsti posla, sama tema i sadržaj knjige zaslužuju da se o njoj nešto više kaže.

Regesta kao informativno sredstvo u arhivističkoj praksi nije često. Ono se koristi rijetko, samo kada se radi o izuzetno vrijednom fondu ili pojedinim dokumentima iz više fondova a odnose se na istu temu, jer istraživaču pruža najpotpuniju informaciju o konkretnom dokumentu. Zato sama činjenica da se autor opredijelio da dokumenta koja se odnose na jevrejska kulturna i druga društva prezentira u formi regista, dovoljno govori o vrijednosti i značaju te građe. Najveći dio pisane ostavštine bosanskohercegovačkih Jevreja je doživio sudbinu svojih tvoraca, nestao je za vrijeme drugog svjetskog rata. U ovoj knjizi skupljeni su, obrađeni i prezentirani dokumenti koji su pronađeni u brojnim upravnim fondovima iz perioda od 1885. do 1945. godine kada se gasi rad ovih društava. Ona su faktički prestala sa radom 1941. godine, kada je otpočeo progon Jevreja, ali su društva formalno gasena postupno tokom rata, pod rukovodstvom za to određenih povjerenika koji su obavezno bili nejevreji i čije izvještaje (regeste) o likvidaciji društava nalazimo u ovoj knjizi.

Dugotrajnim istraživanjem i strpljivim radom, autor je u brojnim fondovima, od kojih su najznačajniji: Zajedničko ministarstvo financija - Odjeljenje za BiH (1878-1918.), Zemaljska vlada za BiH (1878-1918.), Zemaljska vlada za BiH (1918-1921.), Pokrajinska uprava za BiH (1921-1923.), Veliki župan sarajevske oblasti (1924-1929.), Kraljevska banska uprava - Drinska banovina (1929-1941.), pronašao nekoliko stotina dokumenata, koji se odnose na rad ovih društava. Iako relativno malobrojna, jevrejska zajednica je organizirala veliki broj, preko 70 društava, od kojih je autor pronašao i u knjizi prezentirao 62 društva. Izuzev LA BENEVOLENCIE, LA HUMANIDAD, LA GLORIE i LA LIRE, koji su predstavljeni sa po 20-50 dokumenata, ostala su predstavljena sa mnogo manjim brojem, ali ipak svjedoče o svom postojanju i djelovanju. Kako se radi o korespondenciji društava sa organima vlasti, te iz statuta, pravila, izvještaja i zapisnika može se sagledati svo bogatstvo aktivnosti, rezultati rada i teškoće sa kojima su se susretali. Naravno, zbog naprijed navedenog, djelatnost većine ovih društava nemoguće je pratiti od njihova osnivanja do prestanka rada. Time ovi sačuvani dokumenti samo dobijaju na značaju i vrijednosti.

Najstariji dokument je iz 1885. godine i odnosi se na osnivanje i Statut Hevra Kadiše - jevrejskog bolesničkog i ukopnog društva u Sarajevu.

Zajednička karakteristika sadržaja rada ogromne većine ovih društava je prvenstveno humana i potporna, a u kasnijim periodima prosvjetna, kulturna i sportska. Bez obzira

što se radi o relativno malom broju dokumenata, s obzirom na vremenski raspon njihova nastanka, pažljivi čitalac, a posebno istraživač koji na osnovu regista zaroni u same dokumente, moći će steći sliku bogatstva društvenog i javnog života Jevreja u BiH.

Svi registi su sistematizirani po društvima, a u okviru toga dati su kronološki, sa svim relevantnim činjenicama kako opis dokumenata tako i njegov sadržaj. Jedina zamjerkica autoru mogla bi biti što društva nisu data abecednim redom, pa ukoliko se traži određeno društvo, treba ga tražiti u Katalogu koji je dat na kraju knjige.

Osim regista autor je knjigu obogatio i osvježio faksimilima pečata pojedinih društava i manjim brojem odgovarajućih fotosa.

Na kraju još jednom treba istaći truda vrijedan i stručan rad autorice Samije Sarić koja nam je omogućila da iz šume dokumenata i mraka depoa ova dragocjena arhivska grada ugleda svjetlo dana.

Pored Državnog arhiva, izdavača ove knjige, treba napomenuti Jevrejsku opštinu u Sarajevu i Fond otvoreno društvo BiH bez čije podrške i materijalne pomoći ova knjiga ne bi mogla biti štampana.

Sigurno je da će, s obzirom na tematiku i sadržaj, knjiga naći svoj put, ne samo do istraživača i naučnih radnika, kojima je prvenstveno namijenjena, nego i do običnih ljudi i svih onih koje prošlost i sudbina bosanskohercegovačkih Jevreja zanima.

**GLASNIK
ARHIVA I DRUŠTVA ARHIVSKIH RADNIKA
BOSNE I HERCEGOVINE**

ČLANOVI REDAKCIJE:

*Mutko Kovačević, predsjednik
Marija Divčić, sekretar
dr. Ahmed Hadžirović, član
mr. Azem Kozar, član
Slobodan Kristić, član
Jovan Malešić, član
Sanija Sarić, član*

Glavni i odgovorni urednik:

Mutko Kovačević

GLASNIK izlazi jednom godišnje. Sjedište redakcije je u Državnom arhivu R/F Bosne i Hercegovine, Sarajevo, tel. 071/640-175

Štampanje ovog broja omogućili su Državni arhiv Republike Bosne i Hercegovine i Istorijski arhiv Sarajevo, a finansijski su pomogli SOROŠ FONDACIJA - Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Republike Bosne i Hercegovine